

Observatoriul este de două ori în săptămână, mărțea și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în laiatralu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. s'au 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'au 11 franci; — numeri singuratii se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Orice inserate, se platescu pe serie s'au linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și pruste aceea 30 cr. de timbru la toasaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru priu assemnatiunile postei statului, adredate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 101.

Sibiu, 16/28 Decembre 1878.

Anulu I.

Arnautii și țier'a loru*).

Publicandu în lun'a trecuta memorandumulu macedo-romaniloru, inpartitu la congresulu dela Berlinu, observaseramu, că și mai înainte, cu alta ocaziune, că între arnautii locuescu foarte multi macedoromani. Si fiindu-că acēsta epoca în care traimu, este a nationalitatiloru, dator'a și onōrea nationale ne face că se ne interesamu de tōte popōrale homonime și totuodata homogene, popōra de aceeași origine și limba, afle-se macaru și dincolo de oceanu. Astadi cercetamu numai pe scurtu despre poporulu arnautiloru, că se scimu cu cine au a face macedoromanii în acea țiera muntōsa dela marea adriatica.

Albani'a numita de locuitorii ei Schiperi'a, de turci Arnauti'a, este țiera atatu de reu cunoscuta în Europ'a, în catu de ai adun'a pe toti geografi la unu locu, totu nu vei fi în stare se te informedi din ei în modu autenticu. Chiaru și geografi cei mai renumiti, că italianulu Balbi și că toti germanii, mai publica pana în dio'a de astadi în locu de date sigure geografice și statistice, multime de fabule, date invecchite de câte 50 și 100 de ani, fantasii absurde nu numai despre tōte provinciile din peninsul'a balcanica, ci și despre Romani'a, precum se pōte convinge ori-cine va compar'a cele scrise de straini cu ceea ce scimu și cunōscemu noi insine de acasa dela noi.

Unde este Albani'a? Turcii o rupsesera în pasialicuri și vilaiete, amestecandu'i partile ei cu districte de ale altor popōra, dupa methodulu tuturoru tiraniloru. Luandu inse de temelie limb'a, ethnografi'a, vomu af'a acea țiera arnautiēscă pe charta între regatulu Greciei, marea Ioniei și cea adriatica, ȧra spre miēdia-nōpte între Muntenegru, Bosni'a și Serbi'a, cu unu teritoriu mai mare decatu alu Transilvaniei cu asia numitele Partibus adnexis. Dup'a cum tienu turcii din cate date statistice au ei, Albani'a ar avea preste 1 milionu și 300 mii de locuitori. Se crede că majoritatea st'a din arnauti (albanesi, schipetari), ȧra minoritatea considerabile

*) Catastrofele ce se prepara între arnauti și conlocuitorii loru romani, scirile foarte critice care ne venira dela Nov. incōce pe cale privata despre starea poporulu macedo-romanu din insul'a balcanica, ne facura se curmamu deocamdata continuarea memorandumulu „Romani'a și Russi'a,” inse numai pe câteva dile. Redactiunea.

din romani, mai pucini greci și pe de catra Serbi'a pe la margine serbi. Arnautii se inpartu în doue grupe separate aprigu, Ghogulesci (Ghiculesci) și Tosci (Toscilesci). Ghiculescii se tienu de arnauti mai curati de catu Toscilescii, carii sunt mai amestecati cu greci. Mai este una a trei'a grupa, Miriditii, multu mai pucini la numeru, pōte vreo 30 de mii, acestia inse trecu de cei mai nobili.

Odeniōra toti arnautii era christiani; dara din secol. alu 15-lea, de candu au strabatutu si la ei turcii, cei mai multi arnauti s'au turcitu, și numai una parte au remasu chrestinii orientali, ȧra miriditii sunt romano-catholici, gubernati de unu mitropolitu, care astadi este unu betranu octogenariu, germanu de origine din districtulu Coloniei agrippine (Kōln am Rhein).

Arnautii sunt unu poporū pre cātu de bine facutu, frumosu și virtosū, tipu anticu, tocma pe atata de bellicosi; ei cunōscu numai doue ocupatiuni principali: armele și pastori'a. Popōra sau classe de poporū dedate numai la arme și economia de vite, lasa tōte celelalte ocupatiuni la ceilalti locuitori de alte nationalitati și classe. Asia și în Albani'a, industri'a, comerciulu și agricultur'a multa pucina cate este, le exercita mai multu romanii și grecii conlocuitori.

Arnautii abia au unele mici inceputuri de literatură. Pucinu ce se scrie în limb'a lorū, este mai multu numai cu litere grecesci. Dara clerulu grecescu și ulemalii mohamedani au ingrijitu totu-deuna cu neadormire, că nici în limb'a arnaută, nici în cea macedoromana, și nici chiaru în cea bulgarēscă se nu se scrie si tiparesca, nici macaru vreo carte de rugatiune. Biseri'a grecēscă a fostu nationale în sensulu strictu alu cuventulu pentru natiunea grecēscă, ȧra bisericile slavōne pre catu s'au potutu face nationali, s'au facutu prin fortia, prin ruptura și subtragere dela patriarchulu Anadoliei. Asia au urmatu muscalii sub Petru I, asia bulgarii în dilele nōstre. Pe la anulu 1840 venise unu arnautu literatu la Brasiovu cu unu manuscriptu în limb'a sa, spre a'lu tipari acolo, inse cu litere noue, inventate de elu anume pentru limb'a arnaută. Dara unde era matritiele dupa care se se tōrne literele noue? Acestu lucru nu'lu pricepuse bietulu arnautu. Elu era orthodoxu de religiune, și întrebatu că de ce nu'si facu tipografi'a acasa la ei, respunse că și mai tardiu unu bulgaru, care venise

cu msptulu unui „Ceasoslovu“ spre a'lu tipari la I. Gōtt, că archiereii și patriarhi'a i afurisesce pentru asia ceva.

Cantece populare au și arnautii nenumerate, dara cine se le culēga?

ȧra istori'a Albaniei și a poporulu? Incepeti dela regele Pyrrhus și curendu veti ajunge la cuccirile romane, de acolo la minunatulu Scander sau Iscander-Alexander-beg în sec. alu 15-lea și apoi tocma la Ali pasi'a dela Janina. Intunecime grōsa. Asia o patu tōte popōrale lipsite de literatură; asia li se si cuvine. În dilele nōstre au inceputu a se interesa unii carturari europeni de limb'a arnautiloru. Numai bine se'si insemne, că arnautii au doue dialecte, pe alu Ghegulesciloru și alu Tosciloru, se le invetie pe ambele. În catu pentru afinitatea ce afla carturarii ici-colea între limb'a arnaută și cea romanēscă, pe care apoi o reducu la comuniune de mii de ani inapoi, pasa-mi-te că ilustrii carturari se voru mai pacali și asta-data, precumu au mai patit'o de multe-ori la umbr'a bibliotecelorū, cautandu departe înainte de Is. Chr. prin templulu Dodonei ceea ce se af'a la nasulu lorū, în comunicatiunea de tōte dilele a arnautiloru cu romanii compatrioti ai lorū.

A fostu în adevēru crima cumplită contra humanitatēii, că popōra dotate dela natura cu atatea calitati eminente, pline de viētia fisica și de spiritu desteptu, întreprindietōrie, fusera tēnute inadinsu și inca sub masc'a religiunei, în celu mai grosu intunerecu. Dara în acēsta epoca marētia se schimba tōte. Lumea europēna sci'a și pana acia, că arnautii nu voru a se supune la unele decisiuni a le congresulu dela Berlinu și anume ca n'au se sufere că austriacii se ocupe si districtulu Novi-Bazar. Liga, confederatiunea de asta-vēra fu inoita cu cea mai mare solemnitate și roborata cu juramentu nou în adunarea primatiloru tēnuta în 8 Decembre la orasiulu Prisrend sub presiedenti'a lui Iscander-beg unulu din descendenti gloriosulu Scanderbeg. Acolo ei decisera, că au se restaure autonomi'a țierei lorū sub suzeranitatea sultanulu; daca inse acesta nu e în stare se'i apere, arnautii jurara că se voru sci apara ei insii, că-ci voru se între si ei în famili'a poporalorū civilisate și nu voru se remana nici-o di mai multu sierbii nimenui*).

*) Politische Corespondenz din Vien'a, organu alu minist. de esterne.

Foisiōr'a „Observatoriulu“.

Eva s'au Giurulu Lumei în cinci scrisori.

De Paul Féval.

Traducere de: Dimitrie Petrescu.

(Urmare.)

Soseamu la Vauvert în bune conditiuni de elocintia și indrasnēla; lord Wolsley esise: totulu imi zimbea. Gasiu pe lady Wolsley singura, nu în salonu, dar într'o mica camera unde nu 'mi fusese inca permisă a strebate și care se asemen'a cu unu budoir; incantatōre prevestire..... Dar cunosci s'firsitul acestei lupte perdute Scarlate; la ce se te mai obosescu?

Luai unu scaunu, ilu apropiatu de fotoliulu lady Wolsley. Fara indoiala, fisionomia mea lasa se transpire ceva din presuntuōs'a mea sperantia, pentruca me privi cu unu aeru surprinsu. Nu luaiu contu de acēsta privire, și apucandu o mana ce nu se încerc'a a-'mi se refus'a, deschiseiu gur'a.

Lady Wolsley fu care vorbi.

— Doriamu venirea d-tale imi dise ea; eri mai lasatu se cetescu în anim'a d-tale; e nobila; vei fi amicul meu dēca voesci..... Nu me intrerupe, adaoga ea repede, vediendu că era se respundu; unu cuventu din parte-ti mi-ar impune tacere pōte și imi ar parea rece. Voescu a'ti incredintia unu secretu.

Acestu inceputu me turbura, și remaseiu foarte incurcatu de tēnut'a mea. Ce se credu? Era acēsta tactic'a rafinata a unei cochete? Nu avea ea în acēsta indemanatica manopera, ce prevenea asaltulu si imi resturn'a tōte socotelele, o deplorabila sciintia a animei barbatesci? Cu tōte acestea me supuseiu; cu voie fara de voie, pastraiu tacerea; o miscare involuntara factu chizru se-'mi aluneca scaunulu și me gasiiu la o distantia respectuōsa de lady Wolsley.

Ea din contra se plec'a spre mine și 'mi intinse man'a, pe care în turburarea mea o parassisemu. Apoi

dupa ce se gandi pucinu, incep'u povestire ei. Vorbi multu, vocea ei era liniscita, dar melancolica. Ce vrēi se'ti spunu? ochii sei remasera uscati; ai mei, candu tacu erau plini de lacrimi.

Nu'ti voiu povesti istori'a ei, secretulu ei nu este alu meu. Iti ajunge se scii ca, fiic'a unui marinaru svedesu mortu la St.-Malo în tempulu unei poposiri, — remanendu singura, fara rēdiemu, espusa insultatōrelorū omagii ale tinerimei marelui comerciū, care respinsa cu dispretiu, isi resbun'a prin calomnie, — gasi în lordulu Wolsley unu generosū protectoru, apoi unu sociu.

Acestu Anglesu e unu omu forte de trēba, Scarlate. Odiōnora, par'c'a 'mi venea gustulu se-lu vedu frangendusi cōstele pe pavelele Jerzualului; acum me caescu si'i dorescu din adenculu animei o multime de fericiiri.

— Judeca dēca trebue se-'lu iubescu! dise ea în fine.

Nu respunseiu. Unu zimbetu sinceru și gingasiu resari pe budiele sale.

— M'ai intielesu? întreba ea.

— Nu sciu, incurcaiu eu suspinandu că unu copilu.

— Eu credu ca d'a, ne amu intielesu. Sarutaiu cu stangacie man'a ce'mi intindea, și rupseiu intrētenerea, ne mai potendu gasi unu singuru cuventu.

Pe Jerzual, intalniu pe lord Wolsley, alu carui tilbury sarea că o mingie, (pila); isi ridica pucinu palari'a, și credui a descoperi unu zimbetu luatoru în risu printre sbirciturile slabei sale facie. Dar' ce 'mi pas'a mie de omuletiulu acesta?

D'a, Scarlate am intieles'o. Paci paci, era se 'i spunu, ceea ce o femeie nu pōte audi din gur'a unui barbatu, fara că se ajunga vinovata s'au a-'lu goni din facia'i. M'a scapatu de gresiēla pentru a nu fi nevoita se me pedepsēca. A voitu se o cunōscu asia cum e, incapabila de a cadea în slabiciune, ca e mai multu padita contra reului prin respectulu tineret'i și recunoscint'i ce are pentru lordulu Wolsley. Ei bine! voiu iubi-o cum voescu s'o iubescu; voiu fi amicul ei. Si apoi, de nu me voiu pot' ded'a cu acestu rolu, nimicu nu me împiedeca se'm'ecu maine, poi-maine,

candu voiu voi. Calatoriile, amicul meu, calatoriile, ȧta ce-mi a fostu datu mie; sunt că Jidovulu Rataciatoru, condamnatu se umbli mereu. Cum me oprescu, mi se intempla vre-o nenorocire; dar nu e asia Scarlate că e o femeie adorabila?

(Va urm'a.)

Diverse.

— (Care este casatori'a cea mai fericiita?) Candu barbatulu este orbu și femeia muta.

— (O definitiune nimerita.) — „Ce parere ai d-ta despre a dou'a casatoria a betranulu nostru amicu G... cu domniōr'a B...; elu este de 60 ani ȧra densa de 23?” — „Mi pare,” respunse celu întrebatu, „că si candu unu morariu, care mai are se macine numai vre o cateva ferdele de bucate, isi zidesce o mōra noua.”

— (Unu consiliu bunu). Proprietariulu unei case superatu pe chiriasiulu seu nesolventu ii dise într'o diminētia: „Dēca n'ai parole că se platesci chiri'a, apoi cumpara'ti o casa.”

— (Sententie.) — Pe omenii cei nobili că si metalele nobile ii poti cunōsce dupa tonulu lorū. — Omenii desierti isi cultiva numai ecsteriorulu lorū. — Passiunile sunt ingropatorii, cari îngrōpa pe omenii de vii. — Celu reu este că si unu carbune care dēca si nu arde, totusi te inegresce. — Trei lucruri prea multe si trei prea pucine sunt forte stricaciōse omului si acestea sunt: a vorbi multu si a sci pucinu, a chieltui multu si a avea pucinu, a isi inchipui multu si a fi pucinu.

— (Intr'o comisiune) de recrutare unu fi-cioru voinicu, care cu tōte acestea ar fi voitu se se subtraga dela serviciu, respunse la întrebarea mediculu: dēca are vre-unu defectu? „D'a, d-le doctoru, am unu pieptu scurtu.” „Nu face nemica, defectulu acesta se pōte inlatura usioru,” replica doctorulu, „inbraca-te numai cu unu rocu lungu.”

Arnautii au si doue porturi la marea adriatica, Durazzo (anticulu Dyrrhachium) in pasialiculu Bitoli'a, a carui capitala este Scutari sau Scadar, éra in pasialiculu Ianina portulu Prevesa la sinulu maritimu Arta, facia cu istoriculu promontoriu Actium.

Tiparirea cartiloru sacre romanesci cu litere latine.

Ati vedintu ómeni buni, cá in: preasantitulu mitropolitu primate alu Bisericeii autocophale orthodoxe romane, totu odata cá presiedente ale santului sinodu deschisu la Bucuresci, intre agendele aceluia numerá la loculu alu patruea necesitatea de a se retipari cartile bisericesci cu litere latine, a se curati totuodata limb'a nóstra bisericesca de espressiuni prea invecchite si reu sunatorie, inlocuindu-se cu altele mai romanesci. Aci mitropolitulu primate mai adaoge in discursulu seu de deschidere: „Acésta idea emissa de noi inca de multu si recomandata de dn. ministru de culte, ati aprobat'o si Frati'a vóstra, si remane dara, cá s. sinodu se cugete seriosu asupra modului ce'lu crede mai siguru pentru realizarea ei.“

Asia dara s. sinodu decide in anulu Domnului 1878, cá de aci inainte cartile sacre si rituali se se retiparésca cu litere latine si se se curatie „de espressiuni prea invecchite si reu sunatorie“, éra gubernulu politicu recomanda acésta reforma in biserica, dara ide'a si-o revindica insusi mitropolitulu primate cá idea vechia a sa, pe care inse si confratii sei archierei o aprobasera. Si apoi totu se mai dice, cá clerulu Romaniei nu inaintédia pe calea culturai? Trebuieati se'lu cunósceti inainte cu ani 50 sau celu mai pucinu inainte cu 20 de ani, pentru-cá se poteti compara progressulu de astadi cu starea lui cumu remasese dela fanarioti. Au nu vedeti, cá reformele sale actuali saru dintr'odata preste unu secolu si mai bine, legandu presentulu de acelu trecut, in care s'au tradusu mai pe urma cartile bisericesci totu in Romani'a, intr'o limba asia de buna, precum chiaru astadi o scriu prea pucini literati. De aceea dicea bietulu Eliadu adesea mai plangédu: Scrieti, rogu-ve, celu pucinu in limb'a bisericesca, daca nu sciti mai bine; nu ne muscaliti limb'a si mai tare decatu este ea muscalita prin nefericit'a redactare a regulamentului organicu si a celui ostasiescu (1830—33).

Se dice de comunu, cá tóta preotimea dela tóte religiunile ante-christiane si postchristiane sunt conservative cu orice pretiu, pâna la extremitati. Ce e dreptu, anume in ceea ce concerne limbele sacre, preotimea din tóta lumea a fostu conservativa pâna la atata, in catu mai pe urma, dupa serii de secolu, au ajunsu, cá necumu poporulu, dara nici preotii se nu mai pricepa sau nimicu sau prea pucinu din limb'a sacra, daca nu o invetiá inadinsu, inse si asia comentandu si disputandu asupr'a ei tóta viati'a lor. Asia s'a intemplat cu popórale din Indi'a, Chin'a, Persi'a, asia cu evreii, asia cu limb'a elina la greci, cu limb'a sacerdotiloru (Salii etc.) la romani, cu cea slavica la popórale slavóne. Cu câtu o limb'a bisericesca era mai vechia, mai neintielésa si misteriósa, cu atâtu ea era considerata mai santa, caduuta din ceriu. Preste acésta, popii se si mai teme, cá daca o va pricepe poporulu, va perde din respectu cátra religiune.

Nu asia clerulu romanescu. Elu spune susu si tare, cá nu'si teme intru nimicu veritatile religiunei sale de lumin'a dilei. Preste acésta elu voiesce, cá acelea veritati se ajunga câtu mai curendu si mai siguru proprietate a natiunei prin midiolocirea limbei nationale, curatite inse de vechituri si de cuvente ce sgárita si mai rupu urechi'a romanésca. Si candu se apuca clerulu romanescu de acésta reforma epocale? Elu se apuca intr'unu timpu, pre candu una scóla reactionaria, ce 'si aróga siesi titlulu de directiune noua, sub pretestu cá principiulu phoneticu facilitédia baiatiloru invetiarea limbei, tinde a restaura la romani slovele glagolitice, éra sub pretestu cá poporulu nu pricepe terminii noi (??), aduna érași tóte vorbele vechi slavonesci, rancede, scóse care din chrisóve bulgaro-slave nicu odata intielese de poporu, care imprumutate dela „pahontii“ muscalesci, le amesteca apoi cu turcesci, cá, alisverisiu, alaiu, amanetu, bacsisiu, basiu, biná, boiá, boccea, vechilu, dalcaucu, zaifu, zarifu, zacherea (victualii, proviantu, cerealii), zebrea, zarafu, ianatu (ura, rancuna), cazanu (caldare), calabalicu, caldarim (petrisiu, pavagiu), nacht (in natura), cárd (turma, ceta, trupa), olacu (posta), peschiru (stergariu, stergura), pesinu (indata, bani pesini, bani numerati) etc. etc. si apoi cutédia a sustiné, cá acésta este adevérat'a limba romanésca.

Gloria tie cleru superioru alu Romaniei.

te-ai decisu a intempina si infrunta acea reactiune, mai periculósa acuma, decatu ori-candu alta-data, si cu acésta totu-odata ai enuntiatu in faci'a si audiulu lumei christiane, cá comuniunea dogmatica cu alte popóra nu te mai impedece intru nimicu, ba tocma din contra, te indemnna si obliga, cá se declari si se faci biserice'a ta: nationale romanésca intru tóta puterea cuventului.

Este 100 de ani, de candu calugarii din Blasiu se incercasera mai antaiu se scria romanésce cu litere latine; acelora inse li s'a disu: O faceti acésta cu scopurile vóstre religióse, spre a unu pe romani cu biserice'a Romei vechi.

Sunt 67 de ani, de candu Petru Maioru a demustratu, cá una e limb'a si literatur'a, dara cu totulu altuceva e religiunea si dogm'a, prin urmare a le confundá, este sau stupiditate sau reutate.

Sunt 34 de ani (1844), de candu consululu generalu Dascoff a pretinsu dela Domnulu Munteniei Georgie Bibescu, se oprésca pe Eliadu cá se nu mai tiparésca Curierulu de ambe sexe cu litere latine, éra lui Baritiu 'ia disu acelasu consulu, in Augustu alu aceluasi anu in Brasiovu, in presentu a protomedicului dr. Mayer, cá si Eliadu si toti cáti au inceputu se scria romanésce cu litere latine, sunt nisce nebuni, cá-ei limb'a romanésca nu este decatu unu dialectu slavu si trebuie se fia scrisa cu litere slavóne.“

Dara Escelentia, limb'a croatiloru, a sloveniloru austriaci, a boemiloru, a poloniloru, sunt totu dialecte slave si se scriu cu litere latine; éra a nóstra, se erti, nu este limba slava.

Dascoff (rastitu). Ce'mi spui mie de croati, poloni? Aceia sunt catholici. Si apoi Eliadu nici nu are abonati. Elu a mintitu Hospodarulu cá are 600. Nu este adevératu; eu sciu. Leben Sie wohl.

(Conversatiunea curgea nemtiesce, pe strada, dinaintea ospelului „la Coróna“).

24 de ani au trecut, de candu literele latine au fostu anatemisate prin episcopii serbesci.

19 ani sunt, de candu gubernulu romanescu a introdusu prin decretu scrierea cu litere in afacerile tierei.

16 ani numeramu, de candu presiedintele Asociatiunei transilvane a declarat in adunarea dela Brasiovu cu tóta solemnitate, cá va dá ordinu, cá in diecesea sa (acum archidiecece) se scria toti cu litere latine dupa sisthem'a etimologica. Totu 16 ani avem, de candu in Iassi si Bucuresci a inceputu a se traduce bibli'a din nou si a se tipari cu litere latine. De atunci s'au publicatu mai multe carti religióse cu litere, s'a preparatu adeca calea pentru acestea dile mari. Din acelea traductiuni preparative noi vomu reproduce unele probe, specimine, sub rubric'a literaturai, cu inceputulu anului nou.

Limb'a magiara si limb'a russésca in lupta decisiva.

In diet'a Ungariei dela a 1836, adeca inainte cu 43 de ani, carturarii si politiciii au provocatu lupt'a de limbi prin esterminarea limbei latinesci neutrale si o au continuatu, pâna ce in 1848/9 se prefacu in lupta sangerósa. In periodulu absolutismului acea lupta nu cá incetase, dara se affá in specie de armistitiu, pentru-cá dela 1861 si mai virtosu dela 1867 incóce se se inferbente din nou cu inversiunare mai cumplita decatu au fostu in acestea tieri nefericite chiaru si persecutiunile religióse. Li s'a disu de mii de ori, cá actiunea provóca reactiune; pressiunea repressalii. Li s'a observatu totu-odata, cá nici-unu poporu christianu, carele au apucatu se'si aiba literatur'a sa celu pucinu bisericesca, nu mai póte fi desnacionalisatu, nici esterminat. Au fostu reflectati la legile naturei, ale ratiunei si humanitatiei, cá si la ale prudentiei. Nimicu nu au folositu; ei au provocatu pe secolulu alu 19-lea la lupta, ei singuri, singurei.

Mesurile de magiarisare câte s'au luat pâna acuma, n'au fostu de ajunsu. Ministrulu-presiedente Tisza publicá de dato 20 Decembre unu decretu, prin care desfiintédia tóte sigillele comunelor, mai vechi si mai noue, câte au inscriptiuni in vreo alta limba a patriei, si comanda sigille noue exclusivu in limb'a magiara. (De altumentrea sigillele nemagiare fusesera cassate si mai de inainte, de si mai multu pe sub mana). In acelasu timpu ministrulu de culte si instructiune anuntia Camerei legislative, cá elu are gata proiectulu de lege, in puterea caruia trebuie se se introduca in tóte scólele comunali ale totoruru nationalitatiloru si confessiuniloru limb'a magiara ca studiu obligatu. Asia, cá studiu obligatu la scólaru de câte 6 pâna la 12 ani. Tóte diarielu magiare, cu semioficialulu

„Ellenör“ in frunte, felicitédia intre aplause pe ministrulu Trefort pentru acésta mesura fatale.

„Cuiu prin cuiu se scóte afara“, dicu serbii. In aceleasi dile Scupcin'a (diet'a) Serbiei adunata nu la Belgradu sau Craguievatiu, ci in vechi'a cetate istorica Nissa, incorporata de curendu, in adress'a data la cuventulu de tronulu alu principelui Milanu Obrenovicu IV declara susu si tare in faci'a Europei, cá Serbi'a nu va pausá, pâna ce nu va intruni pe natiunea serbésca intréga sub sceptrulu Obrenoviciloru; ceea ce diarielu magiare esplica (precum si este), cá Serbii sunt decisi a trece órecandu si Dunarea, spre a incorporá si pe Serbii din Slavoni'a si din unele parti ale Ungariei. („P. Napló“ s. a.)

Pre candu resuna acea adresa serbésca totu asia de fatale cá si legile magiarisatórie din Buda-Pesta, ministrulu de culte alu Serbiei se întórse dela St. Petersburg la Belgradu si Nissa cu conventiune noua inchiaietata intre ambele guberne, in puterea careia Serbi'a se obliga a introduce in tóte scólele sale limb'a russésca cá studiu obligatu, si inca asia, cá dupa diece ani tinerimea se o scia atâtu de bine, câtu de atunci inainte se póta asculta si prelegeri scientifiche in aceeasi limba russésca. De alta parte gubernulu russescu se obliga a trimite in Serbi'a ori-cáti professori se voru cere, totu-odata se numere la bugetulu instructiunei din Serbi'a pe fia-care anu câte 60 mii de ruble cá subventiune!

Intre Bulgari limb'a russésca si literatur'a ei este introdusa mai bine cá de ani 30. Serbii inca o invetiá si mai inainte, nu inse cá obligata. Odata introdusa limb'a tiariloru in Serbi'a, nu mai esiste putere omenésca se o póta opri la Dunare, cá se nu tréca la Serbii de dincóce. Mai multu: La rutenii locuitori in Ungaria superióre, de cátra Galiti'a, s'au infintiatu doue diarie in limb'a russésca; apoi sciutu este, cá in Galiti'a mai multi carturari ruteni cultiva cu multa predilectiune limb'a Russiei si literatur'a ei, care ce e dreptu, din tóte dialectele slave, afora de limb'a polóna, este cea mai inaintata.

Amu ajunsu intr'o epoca minunata si póte decisiva, si scól'a nóstra noua reactionaria isi affá timpulu celu mai oportunu, in care se voiesca a ne muscali dulcea limba.

Muscáli nu voru se suferé nici macaru, cá drumulu de feru dela Belgradu la Nissa se'lu faca compani'a austriaca a baronului jidovu Hirsch, ci ei au formatu alta compania in St. Petersburg, cu scopu de a edificá calile ferate in Serbi'a in terminu de trei ani.

Semne mari a le timpului!

Ungari'a.

Buda-Pesta, 25 Decembre. Dupa desbateri infocate si pline de scandale, si dupa-ce se adoptara cu óresicare majoritate proiectele cele mai importante ale regimului, anume cele relative la ocupatiune si anexiune, in fine diet'a se prorogá pâna dupa serbatori, pentru-cá deputatii se'si mai reculéga puterile la certe noue. Intr'aceea poporatiunea tierei isi va mancá colacii si carnatii Craciunului pre cáti ii voru avea, si pâna in 31 Dec. va plati restantiele de contributiuni, de buna voia sau prin executiune. Atátu numai, cá dupa cum ne asigura ministerialulu „Pester Lloyd“ Nr. 356, restantiele de contributiuni directe din anii 1876 et 1877 s'au urcatu éra, in mani'a cumplitelor executiuni, la sum'a enorma de 23 milióne florini, aprópe la 58 milióne de franci; éra Croati'a, mic'a Croati'a, ale carei contributiuni directe sunt numai 4½ milióne pe anu, are restantie de 7 milióne. Cu alte cuvente, s'ar potea dice, cá Croatii mai bine de 1½ anu nu mai platescu contributiune directa, cá-ci pre candu platescu din restantie, remanu datoru cu cele curente, sau vice-versa. Ce mai situatiune romantica! De altumentrea cifre cum sunt acestea, merita cá se le cercetamu érași mai de aprópe.

— Discursulu parlamentarulu alu esc. sale domnului Archiepiscopu si Metropolitulu gr. res. orthodoxu Mironu Romanulu, tinutu in siedinti'a corpului Delegatiunei ungueresci in cestiunea ocupatiunei militare a Bosniei si Hertiegovinei. Acelu discursu a fostu pronuntiatu in 14/2 Decembre, precum se intielege de sine, in limb'a magiara, si s'a publicatu in traductiune romanésca numai la 26/14 Decembre in diariulu archidiecesei „Telegrafulu romanu.“ Traductiunea ingreunata fórtu prin natur'a limbei magiare, potea se fia totusi pe alocurea multu mai neteda, éra unele cuvente, precum de es. pruritu (romanesco-mancarime, potantate pl. fem. dela potentatu etc.) se potea incongii

prea bine. Ea coprinde in „Telegrafulu rom.“ 9 sectiuni de colóna.

Mitropolitulu oratoru in exordiu combate pasiunea, mancarimea ómeniloru de a face oppositiune reutatósa, éra apoi intrandu in cestiune, constata mai antaiu, cá in Ungari'a opiniunea publica este in contra ocupatiunei, si cá anume rass'a specifica magiara, care se tine in cátuva rudita cu turcii, isi vede periclitata interesele si chiaru existenti'a sa, déca nu mai multu, in positiunea sa de natiune dominantá; de alta parte inse poporatiunea intréga simte greu sacrificiele de sange si de bani in puse prin ocupatiunea provinciiloru turcesci, se teme cu totu dreptulu si de mai mari. Dara multi se temu de unu reu si mai mare, cá adeca inmultindu-se elementulu slavu in monarchi'a austro-unguresca, elu va esi pe de asupra si prin a sa preponderantia, va periclitá nu numai existenti'a natiunei magiare, ci si a celorlalte neslave. Preste acésta, se mai trage la indoiéla si sincer'a bunavointia a unoru „potentati“ (domnitori, staturi, poteri) cátra monarchi'a nóstra, mai alesu cá una din poteri (Franci'a?) inca nu e in stare de a face sacrificie pentru ecuilibrulu europénu.

De aci mitropolitulu isi desvóltá opiniunile proprii dicéandu, cá de si in cestiunea de facia este ingrijatu si esc. sa, totusi spera cá situatiunea politica se va limpedi si ingrijirile publicului voru dispára. Dara dupa convingerea prea S. sale, domni'a turcesca din Europ'a sustienuta in secolulu nostru numai in modu artificiosu, nu se mai póte sustinea nici chiaru intre miediunile trase ei prin tractatulu de la Berlinu; dissolutiunea Turciei va fi unu evenimentu deplorabile pentru monarchi'a austro-unguresca, dara poporulu turcescu cu fanatismulu seu religiosu nu póte incapea langa altii. Acésta o sciú toti cáti cunoscú Orientulu de aprópe.

Dupa acéstea inse mitropolitulu combate in termini tari scopurile politice russesci; afla cá ruin'a Turciei este accelerata prin Russi'a, care sub pretestu de a liberá pe crestini, voiesce se si intinda domni'a sa antiliberála preste totu Orientulu. Acelei poteri ia succesu a si realisá in mare parte scopurile sale, a spartu pe Turci'a si o a inbucaatitu, a creatu din ea staturi mai multu sau mai pucinu independente, precum e Serbi'a, Muntenegru, Bulgari'a, Rumeli'a orientale, éra ea insasi s'a intinsu pána la Dunare. Aci apoi oratorulu trecéandu la Romani'a, cuventa despre densa cu multa dorere arátandu, cumu acésta tíera de rassa latina facú Russiei in momentele cele mai critice servitie essentiali, cumu inse „Romani'a fú sgudiva si scósa din acea positiune insemnata dela Dunare, a carei padire i s'a fostu concediutu prin tractatulu de Parisu, in interesulu ecuilibrului europénu“, éra in loculu teritoriului luat i se dete Dobrogea, a carei organizare si civilisare o va costá prea multu.

Russi'a, continua oratorulu, pórtá in Orientu politica panslava, este foculariulu principale alu panslavismului, inamica declarata a libertatiloru si a constitutionalismului; de aceea densa este fórté periculósa pentru monarchi'a nóstra. Dara asupra fapteloru complinite disputamu in desiertu. A facutu bine sau reu ministeriulu de esterne pána acuma, nu mai intrebamu, ci se vedemu ce e de facutu de aci inainte. Cestiunea cea mare orientale inca nu e deslegata si nici ca va fi, pre cátu tempu mai sunt turci in Europ'a. Tractatulu de Berlinu dupa mitropolitulu oratoru „este numai unu armistitiu pe unu timpu nedeterminatu, care va dura numai pána candu tierile fatigate in resboiu isi voru reculege poteriile pentru lupte noue.“ Totu asia, rectificariile de fruntarie sunt numai provisorii. Din acéstea cauze interesulu monarchiei nóstre cere, cá se fia bine preparata pentru evenimentele viitórie.

(Va urmá.)

Corespondentie particularie ale „Observatoriului“.

Beiusiu lun'a Decembre 1878.

Onorate Domnule Redactore!

Pe langa politic'a de tóte dilele, ce resulta din marea cestiune orientale, pe la noi mai preocupa in gradulu primu spiritele, starea dominiului episcopescu Beiusianu, si traganarea denumirei episcopului romanu gr.-cath. de Oradea mare.

Constatu cu bucuria, cá in asta privintia parerea civililoru este un'a cu a clerului.

De-si in baseric'a gr.-cath. lipsesce si umbr'a de autonomia, si fara de acésta n'au atingere constitutionalu civilii si basericanii, neci in comuna, nici in protopopiatu, neci in diecesa, (cá-ci precum vedemu, de-si mireni sunt oile cuventatórie ale basericeii, totu n'au cuventu in ea) — prin convenirile sociali si fratiesci, totusi mai avemu ocaziune de a discuta si ventura cáteodata si treb'í referitórie la baserica si diecesa, si astmodu ni cunóscemu pareriile si dorintiele.

Ce reu provine din acea imprejurare, cá basericeii gr.-cath. nu-i se da ocaziune de a si manifesta dorintiele sale pe o cale organica, cá semnu alu vietiei sale, s'a

potutu vidé mai de aprópe prin venirea nedorita a episcopului Olteanu la Orade, carele precum suntemu informati, venise chiaru in contra protestului facutu de mitropolitulu. — Legitimitatea resensului generale s'a documentatu prin urmarile funeste, aduse de regimulu lui Olteanu, asupra diecesei . . .

Daunele ce a causatu averiloru episcopatului, precum s'a descriu dejá si de altii, se urca la 102,000 fl.*) Gubernulu sub cuventu, ca acestu deficitu se se restituie din venitele intercalari ale dominiului, are intentiune, pe cum se vorbesce prin cercuri bine informate, se mai tiena episcopatulu in vacantia in decursu de trei ani.

Acésta fama a produsu unu resensu generale in intrég'a Diecesa, din motivele produse mai la vale.

Sub tempulu vacantiei scaunului episcopescu, administratoré averiloru episcopatului, — la noi alu Dominiului Beiusianu —, este capitulu (Corpulu canonicale) eara venitulu intercalare din dominiu, adeca pre cátu tine vacantia scaunului episcopescu, pe bazea dispositiuniloru regesci are destinatiunea se incurga in fundulu vidu-orfanale alu preitoru diecesani si nu cá din acelea venituri se se platéca deficite, cari pe langa control'a pretinsa a ministrului Cuiteloru nu trebuia se se intemple. Ministrulu inse pune vin'a pe Capitulu, pentru-ce n'a impedecatu risipele repausatului episcopu? Cu alte cuvente, de ce nu s'a oppusu vointiei acelu Olteanu, carele in furórea patriotismulu seu falsu, éra atotu-potinte inaintea gubernului; si de te impingea peccatulu se aibi cu elu vre unu conflictu, aci iti aruncá s'gard'a „Dacoromanismulu“ in grumazi, apoi neci cá'ti mai trebuia alta perire inaintea auctoritatiloru publice!

Si totusi acestu inaltu ministeriu, carele incarca respúnderea urmariloru rele in spinarea Capitului, cu total'a delaturarea a acestuia, fara cá se'i céra opiniunea in meritulu administrarei dominiului, fara cá se lu intrebé despre o modalitate correspondentiórie la intregirea deficiteloru dominiáli, face de sine dispusetiuni „discretionarie“ prin denumirea Dnului St. Nedeczky de officiale supremu in dominiulu episcopescu; acelu Nedeczky, carele nu si-a inpletitu cununi de lauru cu deregatoriunea sa in domeniile fondului religionei, — acelu Nedeczky, de carele insusi Olteanu a fostu silitu, in contra legaturei amicali, a se desparti si precum se scie, nu din caus'a prosperaréi economice a dominiului, in carele earasi este rehabilitatu . . .

Precum observamu pe aci prin Beiusiu, acestu dnu officiale i s'a datu poterea de susu . . . a zidi pána la o summa, cum se vorbesce, de 90,000 fl. — si fiindu ca nu sunt bani, ci numai datorii, trebe se i se procure inprumute; cá-ci vedi bine, dupa regulele economice déca esti ingreunatu de datorii, se faci la datorii si se zidesci; cá-ci atunci de siguru esti pusu in petióre (???)

Pe langa o procedura cá acésta dominiulu Beiusianu isi va limpedi datorile sale la arderea lúmei! si pána atunci diecesanii potú se totu astepte denumirea episcopului, cá Evreii pe Messia. Intre acéstea dominiulu Beiusianu a devenitu unu institutu de conservare pentru o familia protegiata; fondulu veduveloru si alu orfaniloru remane spoliatu de uniculu seu venitu; in fine mai lipsescu si alte ajutórie de cultura, cá-ci unu episcopu ori-cátu se fia ratecitu din calea buna, totu mai intúde din mana la unele institute unanitarie de ale diecesei, fia ajutoriulu cátu de modestu; prin vacantia scaunului eppu, acéste institute sunt despoiate de ajutóriele pie.

Apoi la tóte acéste lumea mai dice: „déca parintescu gubernu nu ni da, incai se nu-ni ie ce avemu.“

La audirea acestora blandulu nostru Capitulu si-a reculesu poteriile amortite, si, este unu secretu publicu, cá a remonstratu la inaltulu gubernu pentru delaturarea reletoru imminente si pentru denumirea episcopului.

Ce va urma din acésta, vomu vidé la tempulu seu.

Publiculu nostru romanescu multu regreta si acea imprejurare, cá din provinci'a nóstra metropolitana, mare cátu o tíera, nu se afla unu sufletu de romanu aplicatu la inaltulu ministeriu de culte, carele avendu connexiuni cu diecesele, se póta cáte odata da informatiunile necesarie la locurile competente si la tempulu seu.

De altumentrea in tóte locurile si forurile patriei suntemu sistematicé ignorati . . . si noi totusi iubimu acea patria, dela ale carei altarie marii ei „auguri“ ne alunga; acésti auguri inse voru trece, pe cum trece ap'a, si petriile remanu.

Pentru aceea noi: Se stamu bine, se stamu cu frica, aducéandu sacrificiele nóstre, pentru pacea comuna. . . Unu romanu gr. cath.

Not'a redactiunei. Nu pentru domnulu corespondente, ale carui sentimente romanesci si totuodata patriotice n'au nici-o trebuintia de reflexiunile nóstre, ci cu totulu pentru alti ómeni simtimu necesitatea de a le trage si cu acésta ocaziune luarea aminte la unele inpregiurari. Publiculu romanescu din Ungari'a regreta, cá nu (mai) e aplicatu nici-unu romanu la ministeriulu culteloru, cá se póta da cáteodata informatiuni. Daca acestu regretu (parere de reu) s'ar manifestá din partea romaniloru transilvani, li s'ar respunde precum s'a mai intemplatu: „Pasivistii si dacoromanistii afurisi nu potú avea locu inlainturulu vreunui ministeriu ungurescu, loculu lorú este la Bucuresci.“ Dara ce se póte dice mai virtosu despre romanii din diecesele Aradu si Oradea? Ómeni mai supusi, mai ascultatori si cucceriti nu are gubernulu ungurescu pe totu teritoriulu Ungariei; cá-ci pucinele exceptiuni nu se potú peface nicairi in regula. Si totusi gubernulu nu mai afla unu singuru romanu din tóta Ungari'a, cá se'i merite in crederea si se fia aplicatu, unde? in ministeriulu culteloru si alu instructiunei publice, nu in celu de esterne, nu la interne, cá se fia temere de tradarea secreteloru statului, ci numai la culte si instructiune. Monarchulu Austro-Ungariei aflá in armat'a sa barbati romani curati, cá generalii Doda si Guranu, cá alti cativa coloneli, locotenenti si maiori, totu romani, demni de tóta in-

*) Ni se pare cá in acésta summa nu sunt computeate spesela posteriori de comisiuni, executiuni, Nedetzky etc. Red.

crederea Sa, cá se'i puna nu numai in fruntea unoru regimente, ci se 'i applyce chiaru in statulu majoru, in functiunile cele mai delicate. Si Acelasiu monarchu aflase pe atáti romani demni cá se'i applyce in ministeriu, la cancelari'a curtiei, la gubernulu transilvanu, la curtea suprema, cu rangú de presedenti, vicepresedenti, membrii ai Curtiei, consiliari, secretari. Asia, monarchulu ii aflase, éra ministrii nu'i mai afla nicairi, si de va mai merge totu dupa acésta sisthema, se dea Ddieu cá noi se remanemu in acestu punctu de tóta minciun'a, dara va veni timpulu, candu in clerulu romanescu intregu nu voru mai afla unu singuru preotu romanu curatu, care se mai merite a ocupa vreunu scaunu episcopescu. Au nu era pe aci, cá in a 1868 dupa alegerea episcopului dela Gherla la scaunulu metropoliei de Alb'a-Luli'a, acolo se'i succéda unu ruthénu? Au scapatu atunci cá prin urechile acului; planulu inse nici-decumu nu e datu uitarei. Apoi in cátu pentru gr. catholici este sciutu, cá li se respunde regulatu: Sunteti una cu rom. cath., ei ve representa preste totu, nu aveti trebuintia de alti representanti. Ar fi cu totulu altu-ceva, candu ministru de culte s'ar face, de es. evreulu Wahrman. Pána ce nu se intempla asia ceva, taca-ve gur'a, nu ne mai inpuietu urechile cu secaturile vóstre. Ce romani? Aici nu este nici-unu romanu, in Ungari'a sunt numai unguri, adeca magiari si punctum.

Sciri diverse.

(Instrumentele musicale ale poporu lui romanu.) Aflamu, ca autorele Almanachului musicalu domnulu Teodoru T. Burada, neobositulu cercetatoru alu musiciei romane din tempurile cele mai vechi pana in presentu, cu multa osteneala si sacrificii materiale a inavutitu museulu nationalu din Bucuresci, cu o colectiune fórté preciósa de diferite instrumente musicale, intrebuintate la poporulu romanu, si cu modulu acésta, a doveditu, ca Romanii din diferite localitati, nu numai ca au avutu o musica nationala, dar' ca prin multiplele instrumente din care se compune colectiunea d-li Burada a sciutu a esprimá si propagá acésta musica nationala in poporu. Cá ori-care romanu cu sentimente nationale, ne-amu interesatu de a cunóscé in amenunte acésta colectiune, si marturisimu, cá numai dupa invingerea unoru mari greutati, fatia cu modesti'a collectorului, amu pututu obtiené list'a instrumenteloru daruite museului din Bucuresci. Instrumentele in vorba sunt produsulu industriei poporului; cu tóte acéste, observandu mai multe din ele, amu vediutu ca sunt lucrate cu fórté mare ingrijire, potemu sustiené ca sunt elegante. Pe catu amu potutu aflá, ele sunt de o-camdata adunate numai diu Bucovin'a, Basarabi'a si Moldov'a, remaindu cá, pentru complectarea acestui tesauru nationalu, d-l Burada, in var'a viitoare, se cutreere si cele-lalte parti locuite de Romani, si anume: Romani'a de peste Milcovu, Transilvani'a, Banatulu, Temisiani'a si alte parti de peste Dunare, unde sunt Romani, precum si Dobrogea.

Dupe informatiunile luate, d-l Burada in curendu va inavuti si museulu nationalu din Iasi cu o asemenea colectiune cá si cea din Bucuresci. Apreciamu perseveranti'a d-lui Burada fatia cu insemnatarea intreprinderií domniei sale; ii tienemu séma de greutatule si sacrificiile materiale pe care le face in interesulu desvoltarei culturei nationale. Ii multiamimu pentru acésta neobosita vigilantia in desteptarea sentimenteloru de cultura nationala, si-lu rugamu, in interesulu nationalitatii romane, se termine oper'a inceputa cu atata succesu.

Pentru cunoscinti'a in genere a Romaniloru si in specie a celoru ce se ocupa atatu cu literatur'a musicala, catu si in specialu cu acésta frumósa arta, publicamu, dupe cum urmédia, list'a de pe colectiunea instrumenteloru daruite pana acuma de d-l Burada museului nationalu din Bucuresci:

4 Buciume de diferite marimi si forme; 1 Cornu; 7 Cavaluri sau fluieri ciobanesci, unele cu rostu, cate cu 6 borte; 1 Cavalu cu 5 borte; 1 Telinca; 5 fluieri gemanate de diferite marimi si forme; 1 fluieru cossitoritu; 1 fluieru cu siepte borte; 1 fluierasiu cu cincí borte; 1 fluierasiu de osu de vulturu; 1 fluierasiu de cossitoru; 1 fluierasiu de alama; 4 fluierasie de diferite marimi, unele cossitorite; 4 Triste de diferite marimi de trestie si de cucuta; 4 Mosóre de diferite marimi; 2 Cimpóie unulu cu carava gemanata, celaltu cu carav'a simpla; 1 Buhaiu; 1 Nai; 1 Violina; 1 Ghitara; 1 Canonu, 5 Vase de lutu cu siueratóre. 49 Instrumente in totulu.

— (Curierulu.) —

— De serbatorile craciunului gregorianu (pe aici ii dicu nemtiescu!) avuramu geru aspru si secu. In alte parti a fostu aceeaasi amblare a timpului, éra pe alocurea s'au aflu si ómeni inghiatiati. Asia la Gyöngyös in Ungari'a unu barbatu si una femeia au remasu morti de frigu. Beti de vinarsu, inbracati reu, cadiendu adormu sub ceriulu liberu si nici cá se mai scóla.

Ómenii totu nu mai invetia mente cu lumin'a de petroleu. Ori nu sciú se aprinda, sau se stiuga lamp'a in regula, ori ambla cu ea incóce incolo, se restórna si atunci e vai de sufetele lorú. Unele femei móce si nauce voindu se puna petroleu in lampa, tórna in ea pre candu arde, si asia se aprinde si celu din cana; atunci apoi mórtéa cea mai crancena este mai multu cá sigura. Ori intiepeniti lamp'a la unu locu fixu, ori mai bine ardeti luminari, fia si mai scumpe; éra unde sunt prunci la casa, in totu casulu trebe se aveti cáte o suta de ochi.

— (Excomite supremu aruncatu in temnitia). Acésta se intemplá mai deunadi lui Christoforu Bezerédi, proprietariu in Ungari'a, fostu inainte cu cátiva ani comite supremu. Elu fusese cerclatu pentru mari insielatiuni, inse dupa optu luni abia acuma pusera man'a pe elu in B.-Pesta.

— (6000 fl. si 1200). Sciti cá br. Orbán si red. N. Papp s'au duellatu mai deunadi. Acum inse Papp dete la lumina una epistola originala a lui Orbán din Iuniu 1872, in care elu se rogase de Onor. Comitétu

electorale alu opoziției Tiszaiane de atunci, că se'i trimita la orasiulu Curtenii secuiesci (Székely Udvarhely) numai siese mișioro fiorini, că se inpartia la „cinstiții“ alegatori, se'i dea si lui ad personam numai 1,200 fl. in prumutu, că-ci sciti dvōstra, dn. baronu ducea lipsa de ei. Cu acēsta ocaziune P. Napló spune cu omenia buna: Se nu mai ascundemu ciele in sacu. Éca asia, tōte partidele fōra picu de esceptiune amu inpartitu sune enorme de bani, că se cumparamu suflete; chiaru de legea cea noua pedepsitoria ne-amu sciutu aparā sub diverse preteste. Multime de candidati s'au saracitu cu totulu, éra pe poporu l'amu demoralisatu cumplitu; ne prostituramu in ochii lumei, aratandu că nu suntemu matori pentru libertati constitutionali. Batjocurile cele mai mari s'au intemplantu totudeuna in Transilvania...

— (Gazeta magiara in Bucuresti). Cunoscutulu ebreu unguurescu Lud. Vándori, care alergase totu anulu prin Transilvania, candu batendu'si jocu de romani in diariile din Clasiu, candu netedindu'i că se prenumere la unu petecu de diariu ce era se dea in Segisior'a, s'a intorsu éra la Bucuresti spre a'si continua diariulu inceputu la 1877, in care dascalii pe romani că se'si bage mintea in capu.

Congresului Orientalistilor.

Alu patruea Congresu alu Orientalistilor, care s'a tinutu in acestu anu la Florentia, a realizatu scopulu si a justificatu inportanti'a unui adeveratu Congresu scientificu, mai multu de catu celelalte trei, tienteu successivamente la Londr'a, la Parisu si la Petersburg, bá mai multu chiaru decatu tōte Congresele istoricofilologice internationale in genere, ca-ci elu a reusitu celu d'anteiu a reuni si a pune in contactu unii cu altii numai pe specialisti, respingendu din stinulu seu cu desevarsire pe ori ce diletantu, pe orice fluturasu dintre aceia ce se credu speciali in tōte, pe simplulu temeiu ca nu sunt speciali in nimicu.

Biuroulu acestui Congresu isi alesese mai d'inainte in fiecare tíera cate unulu séu mai multi delegati, cunoscuti intr'unu modu europénu prin lucrari loru asupra lingvistice generale séu asupra limbelor orientale in specie. Acesti delegati aveau dreptulu de a recomanda membri pentru sesiunea Congresului, nu altmintrelea in sa de catu comunicandu in acelasu tempu biuroului indicatiunea scrierilor speciale, publicate de catre cei recomandati. Cu acestu chipu nici unu profanu nu potea se petrunsa in Congresu.

Din partea Romaniei, se scie ca delegatulu, alesu de biuroulu Congresului si confirmatu apoi oficialmente de catre gubernulu nostru, a fostu d. B. P. Hasdeu, care, la rendulu seu, a recomandat de membru pe d. dr. Barbu Constantinescu, cunoscutu prin lucrari asupra limbei tiganice, lucrari aprobate cu caldura de catre ilustrulu Miklosich, unulu din cei mai mari tiganisti contemporani.

Congresulu s'a deschisu la 12 septembrie sub presiedintia de onóre a Altetei Sale Regale simpaticului Amadeu, duce d'Aosta, fostu rege alu Spaniei, care a dou'a di a datu unu prandiu in Palatulu Pitti la cei mai principali membri ai Congresului; d-lui B. P. Hasdeu, cá representante alu Romaniei i s'a datu la mésa alu siéptelea locu langa ducele, alaturi cu celebrulu liguistu Ascoli.

Preste totu au fostu intr'uniti in Florentia cu ocaziunea Congresului vreo 120 de lingvisti si orientalisti, dintre cari cei mai de frunte, afara de Ascoli, au fostu: Amari, Benfey, De Gubernatis, De Rosny, Flechia, Von der Gabelenz, Justi, Legge, Lenormant, Maspero, Oppert, Renan, Roth, Sayce, Schiefner, Vambéry, Weber, etc. Toti erau inpartiti in urmatōrele siépte sectiuni: nordafricana, semitica antica, araba, lingvistic'a generala si eratica, indiana, altaica si chinesis-tibetana. Pentru a aretá cu cata seriositate s'au constituitu biurourile acestoru sectiuni, ajunge a spune, ca unu Ascoli era numai vice-presiedinte alu sectiunii lingvistice generale, unu Oppert numai vice-presiedinte alu sectiunii semitice, unu Weber numai vice-presiedinte alu sectiunii indiane.

Cei doi reprezentanti ai Romaniei, ambii inscrisi in sectiunea lingvistica, au prezentatu Congresului ultimele loru lucrari in acēsta ramura, anume d. B. P. Hasdeu oper'a sa „Cuvinte din betrani“, iar d. dr. B. Constantinescu: „Probe de o limb'a si literatura a Tiganilor.“

In privinti'a acestei din urma, iéca ce dice buletinulu siedintiei Congresului dela 17 Septembrie 1878:

„D. dr. B. Constantinescu comunica sectiunii planulu lucrarii sale despre Dialectele tiganice din Romania, o lucrare in privinti'a careia memoriulu seu tiparitu si prezentatu Congresului se póte considerá cá o prescurtare séu embrion. Colectiunea, cu care d-sa se ocupa, ofera unu interesu nu numai filologicu, dar' inca lingvisticu si literaru. Cá proba de acēsta asertiune, d-sa citeste unele pasaje din cantecele tiganesti cele tiparite, traducendu-le in limb'a germana si insotindu-le de observatiuni lingvistice si gramaticale. Colectiunea intréga, pe care d-sa o posede deja, trece preste 3,000 de cantece.“

„Adunarea primeste cu aplaudu espunerea oratorului.“

„Vice-presiedintele, profesorulu Ascoli, multiameste d-lui dr. Constantinescu pentru inportant'a sa colectiune, sperandu ca din vast'a lucrare, cu care se ocupa, voru resultá folōse fórté mari pentru studiele lingvistice in genere si pentru aprofundarea, atatu de grea inca si atatu de pucinu incercata, a dialectelor tiganesti in specie. Cá lingvistu in sa, isi permite de a face o usiōra observatiune fonologica. Form'a casului sociativu rumeia nu i se pare a fi o forma speciala cu suffixul ya, ci este o simpla amplificare a vocalei din form'a anterioara rume-a (rume-ha, rume-sa) revenindu prin urmare totu la suffixulu sociativu sa.“

Catu priveste despre d. B. P. Hasdeu, éca ce dice ilustrulu Angelo de Gubernatis in Nuova Antologia dela 15 Octombrie 1878, cea mai mare revista literara italiana, unde, dupa ce vorbise despre betranulu vicomte Strangford, repositu de curendu, continua apoi in urmatōriulu modu:

„Unu altu savantu, a carui eruditiune este de asemenea admirabila, dar' care, pentru noroculu nostru, e inca viu, tineru si plinu de activitate, este profesorulu romanu Hasdeu, care a figuratu cu onóre in sectiunea indoeuropéna a ultimului Congresu alu Orientalistilor. Inscarinatu de catre actualulu ministru alu instructiunii publice, George Chitiu, cu directiunea generala a arhivelor statului, elu se apuca indata a clasificá documentele si, estragendu dintre ele o serie inportanta de cele relative la istori'a limbei romane, celu anteuu specimenu bogatu de acēsta limba in a dou'a jumetate a secolului XVI si la inceputulu secolului XVII, publica numerose testuri, comentate sub raportulu paleograficu si sub celu lingvisticu, in acestu din urma cu concursulu profesorulu Schuchardt, sub titlulu de: Limb'a romana vorbita intre 1550—1600, unu volumu de 448 pagine. Documentele sunt, in cea mai mare parte, acte de investitura, concessiuni, acte de cumperatōre si de vendiare. Scrise romanesce, dar' cu caractere cirlice, aceste documente aru fi fost inchise pentru studiulu románistilor, déca profesorulu Hasdeu nu s'ar fi ingrijitu de a le dá si intr'o transcriptiune latina, adnotandu-le totdeodata. Mai pe d'asupra, acēsta prima serie a tesauriloru este urmata de doué pretiōse glosare. Celu d'antaiu cuprinde unu lungu sru de glose romane, estrase de catre Hasdeu din diferite documente slavo-romane dintre anii 1536—1589 si pe care elu le comenteasa mai cu séma din punctulu de vedere lingvisticu, dar' profita in acelasu tempu de orice ocaziune pentru a ne procurá notiti'e istorice si literarie, pretiōse pentru oricare lectoru. Si mai inportantu este glosarulu alu douilea, care contine unu specimenu de dictionariu etimologicu alu limbei romane, precesu de inportante date bibliografice despre órecare glosarie manuscrise romane. In acestu glosariu, observatiunile etimologice ale profesorulu Hasdeu, de si pe unele din ele insusi ilustrulu filologu romanu le da numai cá provisorie, sunt totusi astfelu, incatu toti romanistii trebeu se urese cá Hasdeu se intreprinsa unu intregu dictionariu etimologicu alu limbei romane.“

„Congresulu orientalistilor — conchide De Gubernatis — ne mai procura placerea d'a cunoște pe unu distinsu filologu romanu, d. dr. B. Constantinescu, care a prezentatu o inportanta lucrare comentativa despre limb'a si literatur'a tiganilor din Romania.“

In acestu modu, la alu patruea Congresu alu orientalistilor, Romania a fostu reprezentata nu numai prin nume, ci prin nisce lucrari care au atrasu atentiunea strainilor. Trebeu se constatamu totdeodata, nu fara mandria nationala, cá Spania si Portugalia, multu mai vechi decatu noi pe terenulu scientificu, n'au fostu

de locu reprezentate, iar' pentru Greci'a si Serbi'a biuroulu congresului nu-si alesese nici macaru delegati.

Aflamu in acelasu tempu, ca totu in Florentia se publica in acestu momentu, sub directiunea d-lui De Gubernatis, unu mare dictionariu alu literaturii contemporane: „Dizionario biografico della letteratura contemporanea“, cuprindendu, intre celelalte, 50 de notitie biografice despre scriitori romani in viatia, dintre care cinci voru fi insocite de portrete, si anume: A. S. R. Dómn'a Elisabeta, Dora-d'Istria, d. V. Alexandri, d. M. Cogalnicanu si d. B. P. Hasdeu. „Romanulu.“

Carti mai noua.

- Bancov J. P., Cantionete: Soldatu romanu la Plevna, Cerce-laru, Unchiulu nepotului, Calarasulu. —50
- Carte de vise sau explicarea viselor, culeasa dupa mai multi autori romani, germani si fraucesi, aranjate dupa alfabetu. —75
- Codrescu Teodoru, Buciumulu romanu, foie lunara. Jassii. Anulu I. 1875. 450
II. 1877. 450
- Dictionariu franco-romanu urmatu: 1. de note scietifice, etimologice, historice si literare asupra cuvintelor celor mai inportante ale limbei franceze, 2. de unu dictionariu de locutiuni si frase latine pe care aplicatiunea loru cea frecventa in vorbire, le-au facutu cá se intra in limb'a franceza, in catu astadi cu totii trebeu se le cunoasca. Jassi 1876, circa 125 cōle in 8°, 2 vol. 14.—
- Florescu C., Limb'a floriloru de amoru si amicitia, cadou pentru toaleta dedicatu juniloru si junelor. —20
leg. in table tare 30 cr. frum. leg. si aur. 50 cr.
- Lauranu Augustu Dr., Crestinulu greco-catholicu deprinsu in legea sa, manualu catecheticu si istoricu pentru luminatori populoru cu privire speciala la istori'a desbrarii grecesci, prelucratu dupa auctori aprobati. 120
- Marianu P. Fl., Traditiuni populare romane, brosiur'a prima. —40
- Stefanescu G., Istoria Genovevei de Brabant; una din cele mai frumoase, mai morale si mai instructive istorii a timpurilor vechi, ilustrata cu 7 gravuri. 1.—
- Velceanu M., Doctrin'a fericiiri ilustrata prin sentintie filosofice culese din scrierile celor mai celebri filosofi antici si moderni, cu unu adausu: Colectiuni de 500 sentintie filosofice. —60

(56) se afla de vendiare
la W. Krafft in Sibiu.

Deja in 16 si 17 Ianuarie

va avea locu tragerea a 86 Loterie a tíerei ducale de Braunschweig, atatu de bogata in castiguri, concessiunea de statu si garantata. In scurtulu tempu de apōpe 6 luni vinu de a se decide 45,000 castiguri si unu premiu in sum'a totala de

11 milioane 150,000 franci,
intre cari se afla urmatōrele castiguri si adeca in casulu celu mai favorabilu

= 450,000 marce =

mai departe		
1 á 300,000	1 á 25,000	61 á 5000
1 á 150,000	5 á 20,000	6 á 4000
1 á 100,000	12 á 15,000	107 á 3000
1 á 60,000	22 á 10,000	213 á 2000
3 á 40,000	2 á 8,000	523 á 1000
3 á 30,000	4 á 6,000	etc. etc.

Precum s'au ficatu de catra gubernulu ducalu pretiulu pentru classa I este;

1 intregu losu originalu 20 franci
1 jumetate „ „ 10 „
1 patraru „ „ 5 „

Aceste losuri cu le espedesu promptu, tramitendumi-se pretiulu loru in auru, note, timbre postale etc. Ori-ce comanda fie ea ori catu de mica va fi efectuala promptu si catu mai bine si voi alaturá gratis prin langa ori-ce comanda planulu oficiosu publicatu din partea Directiunii Loteriei ducale, precum voiu tramite catu mai in graba si banii castigati si resultatulu obtienutu dupa ce se va fi facutu tragerea.

Firm'a mea, ce esista deja de 26 ani se bucura de unu norocu deosebitu, de óreca afara de multe alte castiguri mari, conformu prob-loru oficiōse dela 1871 in colect'a mea principala au cadutu de trei ori premiulu de 254,000, 183,000, 182,400, si in a 85-ea loterie terminata acum de curendu am platitu mai multe „Castiguri principale“ in Romania. Me simtiu deci indreptatita a considerá colectur'a mea de recomandata cá cea mai norocōsa si invit'u a mi se tramite comande catu mai curendu, cu atatu mai vertosu ca numerulu losuriloru este marginitu. Se se grabésca deci ori cine a participá la acēsta loterie mare si bogata de castiguri.

J. Dammann,
colectorulu principalu autorisatu de catra gubernulu ducalu.
Hamburg, 43 Zeughausmarkt.

(55) 4—6

The'a

antiarthritica si antirheumatica alui

WILHELM

curatitōre de sange spre a se folosi in ori-care anotempu cá singurulu midilocu curatitoriu de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune Vien'a, 7. dec. 1858.	Probata definitivu. Efecte exell. Resultatulu eminentu.	Prin p. in. patenta a M. Sale c. r. assecurata contra falsificarii. Vien'a, 28 martie 1871.
--	---	---

The'a acēsta curatia organismulu intregu, strabate partile intregului corpu si folosindu-o cá bentura departéza dintr'insulu tōte materiile stricaciōse, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si effectulu siguru este durabilu.

Vindecarea perfecta a arthritei, reumatismului, bóla englezés'a, si a altoru bóle invechte incurabili, ale ranelor, cari puriōza ne 'ncetatu, ale bóleloru genitáli si bubeloru, ale sgrabnitielor pe trup si in facia, ale peteloru, bubeloru si philitice.

The'a acēsta au producu rezultate forte favorabili mai alesu in inflamuri de ficatu si de splina, cum si in greutáti hemoroidali, in doreri

de nervi, de muschi de incheiaturi, de udu, polutiuni, impotentie, scurgeri la femei etc.

Suferinti cum sunt bólele scrofólōse, inflamur'a ghianduriloru si vindeca iute si perfectu, la aceia, ca i beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promovatoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlu Franciscu Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Wocheiner Feistritz (in Carniola), 1 oct. 1872.

On. Dle! Mai am órasu trebuintia de vreo trei pachete din the'a dtale curatitōre de sange, pentru ca dupa-ce am cumperatu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu exellentu „the'a antiarthritica si antirheumatica a lui Wilhelm curatitōre de sange“ m'am convinsu de ajunsu de minnatulu ei effectu. Te rogu se'mi tramiti the'a curatitōre de sange cu receperea plátií prin posta.

Cu totu respectulu

Ioanu Jerala, capelanu.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.

De asiú fi cunoscutu mai nainte poterea vindecatóre „a theei dtale antiarthritice, antirheumatice, curatitōre de sange“ asiú fi scapatu de multu de o bóla vechia si asiú fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheltui'ca fora scopu pentru restanrarea

sanetátií mele. Pan' acum am trasu acestu midilocu nepretinutu de la Praga din depoulu dtale, astadi me adresezu d'a dreptulu catra dta si Te rogu s'mi tramite cu intōrcerea postei 12 pachete pe langa receptiunea plátií. Cu totu respectulu

Josef Dilz.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Gutenstein, 1 oct. 1872.

Se 'mi mai tramiti catu mai curendu 2 pachete „thea antiarthritica, antirheumatica, curatitōre de sange a lui Wilhelm“ precum mi-ai mai tramisu prin posta. Eu vediu, ca fora the'a dtale nu mai pociu existe. Cu tōta stim'a

Florian Haselsteiner, Nr. 43 in Klosterthal.

Preste pucinu va urmá continuarea epistololoru de recunosctiinta, fiindu preste potintia a le publicá dintr'odata pe tōte.

Se ve feriti de falsificari si inielatiuni.

On. publicu la cumperare se binevoiésca a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din afara pe pachetu, pentru cá se nu fia inielatulu prin falsificari.

Adeverata thea antiarthritica, antirheumatica curatitōre a lui Wilhelm, se póte trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritica, antirheumatica curatitōre de sange in Neunkirchen langa Vien'a, sēn din depozitele mele publicate prin diarie.

Unu pachetu, impartitu in 8 dose, preparat' conformu instructiunii date de medicu dimpreun'a cu informatiunea despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separatu 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritica, antirheumatica, curatitōre de sange a lui Wilhelm se mai afla in:

Sabitu la Frid. Thalhammer, comerciante.

Abrud: F. Tones & Comp.

Bistritia: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz, Dietrich & Fleischer.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu.

Orastia: Carol Reckert, apotecariu.

Alba-Julia: Iuliu Fröhlich, apotecariu.

Clasiu: Ad. Valentin, apotecariu.

Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.

Lechintia: Friedr. Scheint, apotecariu.

Feldiōra (langa Brasiovu): Friedr. Folberth, apotecariu.

Ili'a, C. Hoffinger, apotecariu.

Osiorheiu: Max Bucher.

Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariu.

Bai'a mare: I. Horacek, apotecariu.

Aiudu: August Binder, apotecariu.

Miercuria: Chr. Fr. Schimmert, apotecariu.

Romanu (Moldova): Josef Dannfy, apotecariu.

Sedisior'a: Iosef B. Teutsch, comerciante.

Reghinulu s.: S. & L. Leonhardt.

Huniadōra: Friedr. Acker, apotecariu.

Rosi'a: Ludw. Moldovan, apotecariu.

Ocn'a (l. Sabiu): Joh. v. Cronberg, apotecariu.

(23) 28